

سایکودرام

پیشگیری و درمان بیماری‌های روانی - اجتماعی
در صحنه نمایش

طاهر فتحی

انتشارات ناهید

تهران، ۱۳۹۹

سرشناسه	: فتحی، طاهر، ۱۳۴۳-۱۳۸۹.
عنوان و نام پدیدآور	: سایکودرام: پیشگیری و درمان بیماری‌های روانی اجتماعی در صحنه نمایش / طاهر فتحی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات ناهید، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۳۱۲ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: 978-622-96065-7-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
عنوان دیگر	: پیشگیری و درمان بیماری‌های روانی اجتماعی در صحنه نمایش.
موضوع	: نمایش درمانی
موضوع	: Drama -- Therapeutic use
رده بند کتبی	: RC۴۸۹
رده بند دیوبی	: ۶۱۶/۸۹۱۵۲۳
شماره کتابخانه ملی	: ۷۳۱۱۱۱۰

• طاهر فتحی

• سایکودرام

• پیشگیری و درمان بیماری‌های روانی - اجتماعی در صحنه نما

• صفحه‌آرایی: توکلی

• چاپ اول: پاییز ۱۳۹۹

• چاپ: دوستان

• شمارگان: ۵۵۰ نسخه

• همه حقوق محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر روش (بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی و ذخیره در سیستم‌های رایانه‌ای و پخش) بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است.

انتشارات ناهید

سایت: www.naahid.com

پست الکترونیکی: naahidbooks@yahoo.com

فروش اینترنتی: www.bahanbook.ir

فهرست

مقدمه	۱۱
-------	----

فصل اول

رسانت‌های فلسفی، مفهومی و روش‌شناختی

تفاوت‌های سایکودرام و تئاتر معمولی	۱۹
سایکودرام، از مونولوگ به دیالوگ	۲۴
تماشاگران، پالایش جمعی	۲۸
سایکودرام، رابطه من - تو	۲۹
سایکودرام، تجربه زیباشناسانه آزادی	۳۳
عمل‌گرایی در سایکودرام	۳۸
رابطه و نقش	۳۹
عناصر سایکودرام	۴۱
ساختار و مراحل سایکودرام	۴۲

فصل دوم

اصول سایکودرام

اصل آمادگی	۴۷
ضرورت‌های آمادگی	۴۷
اصل آفرینندگی و خودانگیختگی	۴۹

۵۱	 اصل رویارویی
۵۳	 اصل تله و انتقال
۵۶	 اصل هشیاری مشترک و ناهشیاری مشترک
۵۸	 اصل عمل (اجرا)
۶۰	 اصل نقش به جای من
۶۲	 اصل موضع (مکان)، ماتریکس و لحظه بروز واکنش

فصل سوم

صحنه سایکودرام

۶۵	 چشم انداز فلسفی و اسطوره شناختی
۶۶	 صحنه، واقعی برتر
۷۰	 زمان برتر
۷۲	 اینجا و اکنون
۷۳	 فضا، تعریفی مجدد
۷۴	 کیهان شناسی درمان
۷۶	 علل اثرگذاری صحنه سایکودرام
۸۱	 عطش نقش
۸۱	 صحنه سایکودرام، سطوح سه گانه
۸۳	 همسان سازی، از ارسطو تا مورنو

فصل چهارم

کارگردان

۹۰	 کارگردانی گروه
۹۱	 کارگردانی داستان و پرده های نمایش
۹۲	 کارگردانی در سطوح عمیق تر
۹۳	 کارگردانی من های یاور
۹۳	 کارگردانی همراه با تشویق و بی طرفی
۹۴	 انتقال در سایکودرام

- سیاهه‌ای از ویژگی‌های مطلوب یک کارگردان ۹۵
- سیاهه‌ای از خصوصیات نامطلوب در کارگردانی ۹۶
- مفهوم «خداگونگی» در سایکودرام ۹۶
- ایده‌های اصلی خداگونگی (الوهیت) ۹۷
- روان‌درمان‌گر به‌عنوان کارگردان ۹۷
- ماهیت کارگردانی سایکودرام ۱۰۱

فصل پنجم پروتاگونیست

- شخص اول چگونه انتخاب می‌شود؟ ۱۰۹
- توافق بین کارگردان و شخص اول ۱۱۴
- اجراء ۱۱۵
- چند پروتاگونیست در یک صحنه ۱۱۵
- مسدودشدن شخص اول در صحنه ۱۱۶
- شخص اول در مرحله مشارکت و همسان‌سازی ۱۱۷
- سایکودرام - بازگویی قصه روح ۱۱۸

فصل ششم من یاور

- من یاور، جایگاه نظری ۱۲۹
- کنش‌های درمان‌گری من یاور ۱۳۰
- نقش من‌های یاور ۱۳۱

فصل هفتم مشارکت و پردازش

- مشارکت ۱۳۶
- کنش‌های مشارکت ۱۳۷
- پردازش ۱۳۹

فصل هشتم

فنون سایکودرام

۱۴۴	 فن جفت
۱۴۹	 وارونگی نقش
۱۵۹	 فن آینه
۱۶۴	 فن تک‌گویی
۱۶۵	 فن فرافکنی در آینده
۱۷۲	 فن خودبازنمایی
۱۷۳	 اجرای تکنیک خودبازنمایی در صحنه
۱۷۵	 فن خود - متفقه سازی
۱۷۹	 فن توهم‌نمایی
۱۸۲	 جفت‌های - د
۱۸۲	 آفرینش فنون جدید
۱۸۳	 سایکودرام رؤیاها

فصل نهم

فنون سایکودرام و مراحل تحول روانی

۱۸۸	 جفت‌شدن
۱۹۰	 وارونگی نقش
۱۹۳	 آینه

فصل دهم

نمونه‌هایی از جلسه‌های سایکودرام

۱۹۸	 نمونه اول - مشارکت پروتاگونیست در آرایش صحنه
۱۹۹	 نمونه دوم - بازی در نقش آتش
۲۰۳	 مفهوم نمادین آتش
۲۰۴	 نمونه سوم - دیانا
۲۱۳	 نمونه چهارم - تمرینی برای زندگی

نمونه پنجم - سایکودرام و درمان بیماران مبتلا به اختلال استرس پس از	
ضربه (PTSD).....	۲۱۶
نمونه ششم - اندام‌ها.....	۲۲۳
نمونه هفتم - سایکودرام و بیماران در حال ترخیص از بیمارستان.....	۲۲۶
نمونه هشتم - سایکودرام با بیماران افسرده.....	۲۶۸
ضمیمه ۱ - قوانین سایکودرام.....	۲۷۳
ضمیمه ۲ - نمونه‌ای از جلسه‌های سایکودرام رؤیا.....	۲۸۳
فهرست منابع.....	۳۰۵

مقدمه

۱

سایکودرام، زاده عصری از تحول اندیشه انسانی است که روان‌درمان‌گری در دهه ۱۹۰۰، جایگاه اصیل و راستین خود را باز یافته است. زیرا انسان، تنها در گروه، تحول بهشتی و شناختی و عاطفی‌اش را به دست می‌آورد و حتی به درجه انسانی‌اش ایمان می‌یابد. درد و درمان هر دو در گروه نهفته است. اگر بیماری‌های روانی و انحرافات اجتماعی محصول استیلای نوع خاصی از شبکه روابط اجتماعی است، سلامت، پویایی و تکامل افراد نیز می‌بایستی مولود ترکیب دیگری از مناسبات درون‌گروهی باشد. اگر شرایط اجتماعی راه‌های شکل‌گیری روابط مطایب را سد نماید و گروه قادر به ایفای نقش درمان‌گر خود نباشد، آن‌گاه به‌طور ناگهانی، می‌توان گروهی را سامان داد که این توانمندی را عینیت بخشد. سایکودرام، برای یک گروه درمان‌گر را دارد.

بالین‌همه، عنصری در سایکودرام نهفته است که سبب می‌شود، این رهیافت، از روش‌های معمول گروه درمان‌گری، آثار خود و واقعیتی از نوع دیگر بیافریند. عنصری که موجب غنای سایکودرام می‌شود و در نتیجه، گسترش کارایی آن را فراهم می‌آورد، هنر است. هدف عمده روان‌درمان‌گری، خارج کردن بیماران از دام اندیشه‌های انعطاف‌ناپذیری است که راه تحول و تکامل را مسدود می‌نمایند. هنر نیز چنین کنشی دارد. هنر، سرشار از زیبایی و آزادی است و با زنجیرهای درونی و بیرونی بسته بر دست و پای انسان، تعارض و تخاصمی ذاتی دارد.

اما از میان هنرها، هنر نمایش در مسیر زایش و پویش خود، صحنه‌ای جادویی به‌همراه دارد که از سپیده‌دمان حضور انسان بر عرصه تاریخ، خالق آزادی، زیبایی، خیال، رؤیا و اسطوره و تسکین‌بخش آلام بشر بوده است.